

Història de la gramàtica espanyola

2015/2016

Codi: 100608

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500248 Llengua i literatura espanyoles	OT	3	0
2500248 Llengua i literatura espanyoles	OT	4	0

Professor de contacte

Nom: Josep Maria Brucart Marraco

Correu electrònic: JosepMaria.Brucart@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Prerequisits

Com que l'estudiant ha demostrat, mitjançant l'obtenció dels crèdits corresponents a les assignatures de formació bàsica i les obligatòries, haver adquirit les competències bàsiques, haurà de ser capaç d'expressar-se amb correcció oralment i per escrit. Per aquest motiu, els eventuals errors ortogràfics i d'expressió que pugui cometre comportaran un descens de la puntuació en la qualificació final.

Les activitats, pràctiques i els treballs presentats en l'assignatura hauran de ser originals i no s'admetrà, en cap cas, el plagi total o parcial de materials aliens publicats en qualsevol suport. L'eventual presentació de material no original sense indicar-ne adequadament l'origen implicarà, automàticament, la qualificació de suspens (0).

Així mateix, se suposa que l'estudiant coneix les normes generals de presentació d'un treball acadèmic.

Objectius

L'assignatura s'integra en la matèria *Variació i diacronia en la llengua espanyola* i forma part dels 54 crèdits optatius que l'estudiant ha de cursar en el tercer o quart curs del Grau de Llengua i Literatura espanyoles. Es tracta d'una de les assignatures programades dintre de la menció de Llengua espanyola, reconeixement que rep l'estudiant si cursa almenys 30 dels 54 crèdits optatius entre les assignatures assignades específicament a la menció.

Els objectius formatius són els següents:

- 1.- Adquirir una visió panoràmica de la reflexió gramatical suscitada per l'estudi de la llengua espanyola en les diverses èpoques.
- 2.- Establir les coincidències i les discrepàncies existents en cada època amb les tendències dominants en la gramàtica occidental.
- 3.- Valorar les contribucions de la tradició gramatical espanyola a la llum del desenvolupament actual de la teoria lingüística.

Per tal d'evitar una atomització excessiva dels continguts del programa, el curs es centrarà en els autors més rellevants. El desenvolupament del curs es basarà en

presentacions globals de cada època per part del professor i en el comentari i la discussió de textos a l'aula.

Competències

Llengua i literatura espanyoles

- Aplicar les tècniques i els mètodes del comentari lingüístic tant des d'un punt de vista sincrònic com des d'un punt de vista diacrònic.
- Emmarcar tipològicament els principals fenòmens de la llengua espanyola i relacionar-los amb fenòmens similars d'altres llengües romàniques.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar els coneixements de la història de la gramàtica a comentaris de textos lingüístics d'altres èpoques.
2. Aplicar els principis de la lingüística històrica aplicada a l'estudi de la gramàtica històrica de l'espanyol.
3. Fer presentacions orals utilitzant un vocabulari i un estil acadèmics adequats.
4. Presentar treballs en formats ajustats a les demandes i els estils personals, tant individuals com en grup petit.
5. Resoldre problemes de manera autònoma.
6. Sintetitzar els coneixements adquirits sobre l'origen i les transformacions experimentades pels diversos camps d'estudi de la disciplina.

Continguts

0.- LA TIPOLOGIA DE LES OBRES GRAMATICALS. Gramàtiques i monografies lingüístiques. Gramàtiques i diccionaris. Parts d'una gramàtica. Tipus de gramàtiques. Norma i descripció a les gramàtiques. Empirisme i racionalisme en la teoria gramatical. Formalisme i funcionalisme.

1.- LA TRADICIÓ GRAMATICAL D'OCCIDENT. El llegat aristotèlic. La funció transmissora de Roma. L'Edat Mitjana.

2.- EL RENAIXEMENT I LA FUNDACIÓ DE LA GRAMÀTICA ESPANYOLA. Les gramàtiques de la llengua vulgar: Nebrija. La polèmica sobre norma, ús i autoritat en els ss. XVI i XVII.

3.- RACIONALISME I EMPIRISME EN LA GRAMÀTICA ESPANYOLA. El Brocense. Les primeres influències de la gramàtica filosòfica en la gramàtica espanyola: Jiménez Patón i Correas. La influència de la Grammaire de Port Royal. La GRAE de 1771. Les gramàtiques filosòfiques del s. XIX: Calleja, Gómez Hermosilla y Noboa.

4.- GRAMÀTICA DESCRIPTIVA I GRAMÀTICA TEÒRICA: SALVÁ Y BELLO. Descriptivisme enfront de gramàtica general: la Gramàtica de Salvá. Bello: la síntesi superadora dels corrents tradicionals. La influència de Salvá en Bello. L' *Análisis ideològica*: una teoria revolucionària sobre el temps verbal. La Gramàtica de Bello. La revalorització del llegat de Bello.

5.- EL SEGLE XX. Les darreres gramàtiques filosòfiques: Benot i Lenz. El psicologisme gramatical: el *Curso superior* de S. Gili Gaya. La Gramàtica de S. Fernández Ramírez. Els estudis gramaticals de la RAE. La Gramàtica d'Alcina & Blecua. La GDLE. La NGLE.

6.- ELS ESTUDIS TEÒRICAMENT ORIENTATS: FUNCIONALISME I GENERATIVISME. La introducció de l'estructuralisme en Espanya: E. Alarcos. El funcionalisme d'Oviedo: la noció de categoria i de transposició. Altres funcionalismes (Rojo, Trujillo...). La recepció del generativisme en Espanya. La gramàtica cognitiva.

Metodologia

Les activitats d'aprenentatge per part de l'alumne es distribueixen de la manera següent:

- Activitats dirigides (33%). Inclouen classes magistrals, pràctiques i seminaris dirigits pel professor, on es combinarà l'explicació teòrica amb la discussió de tot tipus de textos.
- Activitats supervisades (12%). Es tracta de tutories programades pel professor, dedicades a la correcció i comentari de problemes en els diferents nivells d'anàlisi lingüístic.
- Activitats autònomes (50%). Inclouen tant el temps dedicat a l'estudi personal com a la realització de ressenyes, treballs i comentaris analítics, així com a la preparació de presentacions orals.
- Activitats d'Avaluació (5%). L'avaluació de l'assignatura es durà a terme mitjançant presentacions orals i proves escrites.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Anàlisi crítica de les relacions entre els diferents corrents gramaticals	20	0,8	1, 2, 6
Estudi crític de les principals gramàtiques de l'espanyol	30	1,2	1, 2, 6
Tipus: Supervisades			
Comentaris i anàlisi de textos gramaticals	12,5	0,5	1, 6
Elaboració d'un treball sobre la matèria	5,5	0,22	1, 2, 4, 5, 6
Tipus: Autònomes			
Estudi, lectures bibliogràfiques i assimilació dels continguts	40	1,6	1, 2, 5, 6
Preparació d'una prova escrita	5	0,2	1, 4, 5, 6
Realització d'exercicis i treballs	25	1	3, 4, 5, 6

Avaluació

Mitjançant la participació dels estudiants en els comentaris de textos i exercicis que es faran a l'aula (10% de la nota), la redacció d'un treball de curs (40% de la nota) i per mitjà d'un examen final de la matèria (50%). Per poder superar el curs serà

imprescindible haver-se presentat a l'examen i haver entregat el treball. Es considerarà "no evaluable" l'estudiant que, havent aprovat el treball o l'examen, no s'hagi presentat a una de las dues activitats obligatòries d'avaluació.

Per poder presentar-se a la reavaluació, que serà un examen sobre els continguts de tot el curs, caldrà haver-se presentat a l'examen final de la assignatura.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Examen sobre els continguts del curs	50% de la qualificació	2	0,08	1, 3, 4, 5, 6
Treball de curs	40% de la qualificació final	10	0,4	1, 4, 6

Bibliografia

Academia Española, Real (1771), *Gramática de la lengua castellana*, ed. facsímil con introd. de R. Sarmiento, Madrid, Editora Nacional, 1984.

[
<http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/45771431102371451100080/>
]

- _____ (1931), *Gramática de la lengua española*, Madrid, Espasa-Calpe.
- _____ (1973), *Esbozo de una nueva gramática de la lengua española*, Madrid, Espasa-Calpe.
- _____ (2009), *Nueva gramática de la lengua española*, Madrid, Espasa.
- _____ (2010), *Nueva gramática de la lengua española. Manual*, Madrid, Espasa.
- E. Alarcos (1970), *Estudios de gramática funcional del español*, Madrid, Gredos.
- _____ (1994), *Gramática de la lengua española*, Madrid, Espasa Calpe.
- J. Alcina Franch & J.M. Blecua (1975), *Gramática española*, Esplugues de Llobregat, Ariel.
- A. Bello (1841), *Análisis ideológica de los tiempos de la conjugación castellana*, Valparaíso, Rivadeneyra. [Reed. en *Obras completas*, vol. V, Caracas, Ministerio de Educación, pp. 9-67.]
- _____ (1847), *Gramática de la lengua castellana destinada al uso de los americanos*, ed. crítica de R. Trujillo, con las notas de R.J. Cuervo, Madrid, ArcoLibros, 1988. [
<http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/04694925499104944157857/ind>
]
- E. Benot (1910), *Arte de hablar. Gramática filosófica de la lengua castellana*, ed. R. Sarmiento, Barcelona, Anthropos, 1991.
- I. Bosque & V. Demonte eds. (1999), *Gramática descriptiva de la lengua española*, Madrid, Espasa Calpe.
- J.M. Blecua (1990), "Actual panorama de las ideas lingüísticas en España", en V. Demonte & B. Garza eds. (1990), *Estudios de lingüística de España y México*, México, UNAM-El Colegio de México, pp. 19-34.
- J.M. Brucart (1997), "Veinticinco años de sintaxis española (1970-1995)", en M. Bargalló & C. Garriga eds. (2000), *Veinticinco años de investigación en la lengua española*, Tarragona, Universitat Rovira i Virgili: 111-188.
- _____ (2002), "Los estudios de sintaxis en el generativismo: balance y perspectivas", en A. Bernabé et al. (eds.) (2002), *Presente y futuro de la lingüística*

- en España. La Sociedad de Lingüística, 30 años después. Actas del II Congreso de la SEL*, Madrid, SEL: 21-51.
- M.L. Calero Vaquera (1986), *Historia de la gramática española (1847-1920)*. De A. Bello a R. Lenz, Madrid, Gredos.
 - S. Fernández Ramírez (1951), *Gramática española*, Madrid, Revista de Occidente. [Reed. ampliada, Madrid, Arco Libros, 1985-1987, 6 tomos]
 - _____ (1997), *Archivo gramatical de la lengua española*. Madrid, Instituto Cervantes, 2010². [<http://cvc.cervantes.es/lengua/agle/default.htm>]
 - J.J. Gómez Asencio (1981), *Gramática y categorías verbales en la tradición española (1771-1847)*, Salamanca, Univ. Salamanca
 - _____ (1985), *Subclases de palabras en la tradición española*, Salamanca, Univ. Salamanca, 1985.
 - G. Graffi (2001), *200 Years of Syntax. A critical survey*, Amsterdam, John Benjamins.
 - F. Lázaro Carreter (1949), *Las ideas lingüísticas en España durante el siglo XVIII*, Barcelona, Crítica, 1985.
 - F. Lázaro Mora (1981), *La presencia de Andrés Bello en la filosofía española*, Salamanca, Univ. Salamanca.
 - R. Lenz (1920), *La oración y sus partes*, Santiago de Chile, Nascimento, 1944.
 - M. Lliteras (1992), *La teoría gramatical de Vicente Salvá*, Madrid, SGEL.
 - M. Mourelle-Lema (1968), *La teoría lingüística en la España del siglo XIX*, Madrid, Prensa Española.
 - E. A. de Nebrija (1492), *Gramática de la lengua castellana*, ed. A. Quilis, Madrid, Editora Nacional, 1980. [<http://www.antoniodenebrija.org/indice.html>]
 - G. A. Padley (1976; 1985; 1988), *Grammatical Theory in Western Europe, 1500-1700*, 3 vols., Cambridge, Cambridge University Press.
 - J. Portolés (1986), *Medio siglo de filología española (1896-1952). Positivismo e idealismo*, Madrid, Cátedra.
 - _____ (1992), "Las ideas gramaticales de los discípulos de Menéndez Pidal", *Bulletin Hispanique*, 94: 573-601.
 - J.M. Pozuelo (1984), "Norma, uso y autoridad en la teoría lingüística del siglo XVI", *Historiographia linguistica*, XI, pp. 77-94.
 - A. Quilis & H.J. Niederehe eds. (1986), *The History of Linguistics in Spain*, Amsterdam, John Benjamins.
 - A. Ramajo Caño (1987), *Las gramáticas de la lengua castellana desde Nebrija a Correas*, Salamanca, Univ. Salamanca.
 - F. Rico (1978), *Nebrija frente a los bárbaros*, Salamanca, Univ. de Salamanca.
 - G. Rojo (1991), "Estado actual y perspectivas de los estudios gramaticales de orientación funcionalista aplicados al español", comunicación presentada al *Simposio internacional de investigadores de la lengua española*, Sevilla, diciembre de 1991.
 - V. Salvá (1830), *Gramática de la lengua castellana segun ahora se habla*, ed. Margarita Lliteras, Madrid, Arco Libros, 1988.
 - F. Sánchez de las Brozas (1587), *Minerva o de la propiedad de la lengua latina*, ed. F. Riveras Cárdenas, Madrid, Cátedra.
 - R. Sarmiento (1979), "Filosofía de la gramática de la RAE", *Anuario de Letras*, 17, pp. 59-96.
 - _____ (1981), "La doctrina gramatical de la RAE", *Anuario de Letras*, 19, pp. 47-74.
 - _____ (1989), "Origen y constitución de la doctrina sintáctica en la época clásica", en J. Borrego, J.J. Gómez Asencio & L. Santos eds. (1989), *Philologica, II. Homenaje a D. Antonio Llorente*, Salamanca, Univ. Salamanca, pp. 419-438.
 - _____ ed. (1987), *La tradition espagnole d'analyse linguistique*, número monográfico de *Histoire, épistémologie et langage*, 9. II, Presses Universitaires de Vincennes.
 - J.F. Val Álvaro (1992), *Las ideas gramaticales en el "Diccionario de Autoridades"*, Madrid, Arco Libros.

